

THE ANALYSIS OF THE FINANCIAL RESULT - TOOL FOR EVALUATION OF THE APPLICATION OF SPECIFIC ACCOUNTING DECISIONS IN THE NON-FINANCIAL SECTOR ENTERPRISE

Valentina Staneva

Todor Kableshkov University of Transport – Sofia, Republic of Bulgaria, valiastaneva@abv.bg

Abstract: The current and periodic information created in the accounting allows to apply different types of analyzes, including economic and financial accounting. The management of a company in the non-financial sector should strive to develop its activities by increasing the financial results and attractiveness of its customers, following modern trends, including in their dynamic manifestation. Thus, accounting as a separate system in the enterprise is associated with the system of its management, which is in line with the application of the principles of a systematic approach. The main management function of the management team is to analyze the information from transactions and events that are reflected in the financial statements. To be able to make full use of the available information, it is necessary to select, group and compare it with the specific information contained in the current and periodic reporting. Thus, measures can be proposed to optimize the financial condition of the enterprise, including usage of specific accounting solutions, examined through the tools of financial and accounting analysis.

The aim of this report is to explore opportunities for practical application of specific accounting decisions when compiling financial statements of non-financial sector and to analyze their impact on the financial result of the establishment of selected financial accounting measures, in compliance with the national legislation and international accounting standards.

Keywords: financial and accounting analysis, accounting information, specific accounting decisions, financial result, financial and accounting indicators.

АНАЛИЗЪТ НА ФИНАНСОВИЯ РЕЗУЛТАТ - ИНСТРУМЕНТ ЗА ОЦЕНКА ПРИЛОЖЕНИЕТО НА СПЕЦИФИЧНИ СЧЕТОВОДНИ РЕШЕНИЯ В ПРЕДПРИЯТИЕ ОТ НЕФИНАНСОВИЯ СЕКТОР

Валентина Станева

ВТУ „Тодор Каблешков” – София, Република България, valiastaneva@abv.bg

Резюме: Създадената в счетоводството текуща и периодична информация позволява да се прилагат различни видове анализи, в това число икономически и финансово-счетоводен. Ръководството на предприятието от нефинансовия сектор следва да се стреми да развива дейността му, като увеличава финансовите резултати и привлекателността за неговите клиенти, при следване на съвременните тенденции, включително и в тяхното динамично проявление. Така счетоводството като отделна система в предприятието се свързва със системата за неговото управление, което е в унисон с приложението на принципите на системния подход. Основна управленска функция на ръководния екип е да анализира информацията от сделки и събития, които са отразени във финансовия отчет. За да може пълноценно да се използва наличната информация е необходимо същата да се подбере, групира и съпостави на конкретната информация, съдържаща се в текущата и периодичната отчетност. По този начин могат да се предложат мерки за оптимизиране финансовото състояние на предприятието, включително и чрез използване на специфични счетоводни решения, изследвани чрез инструментариума на финансово-счетоводния анализ.

Целта на настоящия доклад е да се изследват възможностите за практическо приложение на специфични счетоводни решения при съставяне на финансовите отчети на предприятия от нефинансовия сектор, както и да се анализира тяхното влияние върху финансовия резултат на предприятието по избрани финансово-счетоводни показатели, при спазване изискванията на националното законодателство и международните счетоводни стандарти.

Ключови думи: финансово-счетоводен анализ, счетоводна информация, специфични счетоводни решения, финансов резултат, финансово-счетоводни показатели.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Създадената от счетоводната система на предприятието текуща и периодична информация позволява да се извършват различни видове анализ, в това число икономически и финансово-счетоводен. Ръководството на

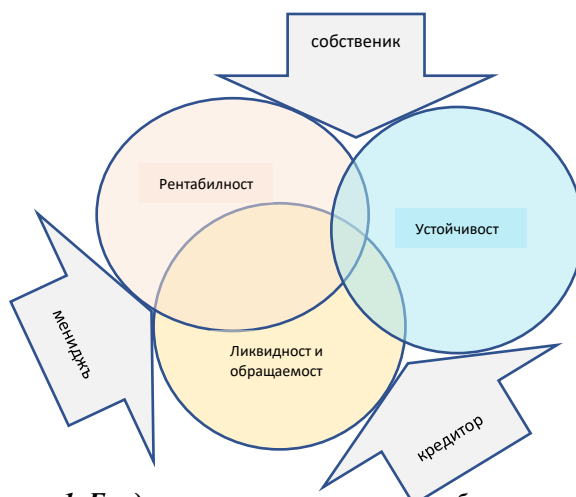
предприятието следва да се стреми да развива дейността му, като увеличава финансовите резултати и привлекателността за неговите клиенти, при следване на съвременните тенденции, включително и в тяхното динамично проявление. Така счетоводството като отделна система в предприятието се свързва със системата за неговото управление, което е в унисон с приложението на принципите на системния подход. Основна управленска функция на ръководния екип е да анализира информацията от сделки и събития, които са отразени във финансовия отчет. За да може пълноценно да се използва създадената информация е необходимо същата да се подбере, групира и съпостави на конкретната информация, съдържаща се в текущата и периодичната отчетност. По този начин могат да се предложат мерки за подобряване състоянието на предприятието от нефинансовия сектор, както и да се увеличи неговата стойност.

Формирането на финансов резултат чрез използване на специфични счетоводни решения има своето място като проявление във финансовия отчет. Приходната администрация следи за законосъобразното му формиране, като в същото време е с предоставена възможност за даване на указания и тълкуване на данъчни норми, което е в основата на предпазливото прилагане на тези специфики от счетоводителите в предприятията.

2. ПОНЯТИЕН АПАРАТ

Получената информация от анализа на финансовите отчети е важен инструмент за вземане на решения не само за ръководството и собствениците, но и за евентуалните инвеститори, тъй като тази информация характеризира ефективността от дейността на предприятието. В този смисъл приложението на специфични счетоводни решения би могло да се отрази позитивно или негативно върху стойностите на финансовите резултати, което е установимо чрез инструментариума за техния анализ. Тук специфичните счетоводни решения се свързват с приложението на счетоводните приблизителни оценки (включително и при провизиране), счетоводни грешки и данъчни разлики, разгледани през призмата на действащото данъчно законодателство, чрез които се оказва влияние при формирането на финансов резултат на предприятието. Специфичността на тези решения се обуславя от необходимия комплексен подход за едновременно отчитане на изискванията на счетоводното и данъчно законодателство при прилагането им в счетоводството.

В свое изследване В. Касърова (Касърова, 2008, с. 34) представя схематично интереса на отделните участници в стопанския живот, в зависимост от тяхната ролева ангажираност към предприятието – мениджър, собственик или кредитор/инвеститор (фигура 1).

Фигура 1. Гледни точки на основните субекти на финансов анализ

Според класификацията на В. Ковалев (Ковалев, 2001, с. 2), икономическият анализ е разделен на макро- и микро анализ. Тъй като анализът е насочен към конкретно предприятие, например в транспортния сектор, ще използваме „Анализ на дейността на предприятията“, състоящ се от „Анализ на финансово-стопанската дейност“ и „Технико-икономически анализ“. Разликите в използваните измерители определя и вида на анализа, който може да се ползва. При финансово-стопанския анализ като измерител се ползва стойностния (паричния), докато при технико-икономическия анализ се използват натуралните измерители, които не са еквивалент на паричния. Финансовият анализ е част от финансово-стопанския анализ, който заедно с управленския анализ формират две подсистеми в системата за финансов мениджмънт на предприятието.

Финансовият анализ е с насоченост към външните потребители на икономическа информация, провежда се на базата на информацията във финансовите отчети, докато управленския анализ използва разнообразна информация (счетоводна, статистическа, оперативна, планова, технологична, екологична и др.), създадена в предприятието, а резултатната информация е предназначена за вътрешно ползване и се характеризира с конфиденциалност.

В настоящето изследване ще използваме термина финансово-счетоводен анализ, доколкото той може да бъде разграничен като част от финансово-стопанския анализ, като приложение намират елементи както от финансовия, така и от управленския анализ. Този термин за кратко е имал своето нормативно основание за времето на действие на отменените НСС 29 *Показатели за финансово-счетоводен анализ* (НСС 29, 1996) и НСС 13 *Показатели за финансово-счетоводен анализ на предприятието* (НСС 13, 1998), в които са представени показателите за финансово-счетоводен анализ. В НСС 13 беше посочено, че финансово-счетоводния анализ е „подбор, съпоставяне и оценка на счетоводна и друга информация в процеса на управлението, с цел да се изследват значими съотношения и тенденции, несвойствени колебания и процеси, да се определят посоките на развитие и измери влиянието на факторите, които ги обуславят и да се предприемат оптимални управленски решения“ (Национален сметкоплан. НСС. 1999, с. 73).

Следва да се отчита, че няма припокриване на счетоводно и финансово състояние на предприятието, което се изразява в различните измерения на паричния еквивалент на стойността на приходите и разходите и критериите за тяхното признаване. В счетоводната литература се открива полемика относно съдържателната същност на термина „финансово-счетоводен анализ“. Поради тази причина тук използваме понятието ... „финансово-счетоводен“ пред думата „анализ“, с цел поставяне на акцент на съдържателната страна, предвид използваната счетоводна информация пред „нормативната му регламентация“ (Тимчев, 2009, с. 14). С оглед на изложеното до тук, практическото използване на финансово-счетоводния анализ като научно познание се характеризира със собствени предмет, метод, методика, методология и показатели (резултативни и факторни) но чрез системата от методи, техники и показатели, присъщи на обособилите се науки, каквато например е икономическата. Счетоводството е част от икономическата наука, а счетоводния анализ е нейна съдържателна част. В практиката на финансово-счетоводния анализ заедно с прилагането на диалектичния метод на познанието се прилагат общонаучни методи, като анализ и синтез, както и типични методи на анализа – сравнение, метод за коригиране на показателите, метод на последователните замествания, метод на разликите, както и методи, взаимствани от други науки – математически методи (детерминирано факторно моделиране, метод на разстоянията, графични методи и др.), статистически методи (средни величини, групировка, индексен метод, корелационен анализ и др.). За да има завършен счетоводен анализ са необходими информационни обекти (например ГФО, регистри за аналитично и синтетично отчитане), субекти за обработване на информацията и използвани методи. Финансово-счетоводният анализ ще бъде пълен и завършен, когато се използват и външни за предприятието информационни обекти (например НСИ), чрез които информацията може да бъде сравнявана. Тази сравнителна информация позволява да се открие мястото на предприятието в отрасъла, към който принадлежи. Така водената от предприятието икономическа политика има възможност да се съпостави с макроикономическата конюнктура и тенденции в съответния отрасъл. Получените резултати за стойностите на показателите, характеризиращи икономическата и финансова дейност на предприятието следва „да говорят“ на потребителите, а на мениджърския екип да позволяват вземането на ефективни, обосновани и правилни управленски решения.

3. ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ НА АНАЛИЗА НА ФИНАНСОВИЯ РЕЗУЛТАТ

За нормалното функциониране на предприятието и за осигуряване на информация за нуждите на мениджмънта е необходимо да се събира, регистрира и обработва финансова информация по подходящ начин за неговото състояние, като вниманието следва да бъде насочено към изследване и оценяване на:

- финансовата стабилност на предприятието;
- риск от търговска несъстоятелност и фалит;
- съотношение между собствен и привлечен капитал;
- способност на предприятието за извършване на дейности, финансирани със собствени капиталови източници.

За потребностите на мениджмънта системно се анализира финансовото състояние чрез очертаване на: проблемните области на предприятието; печелившите и непечелившите дейности; областите с повишени разходи; оценка на финансовото състояние на предприятието; новите перспективи и контрагенти; възможностите за приложение на специфични счетоводни решения и тяхното отражение върху финансовия резултат. За да се решат тези проблеми се използва система от показатели, които характеризират

финансовото състояние на фирмата. Същите изпълняват ролята на индикатори (сигнали), чрез които ръководството управлява състоянието на отчетно-обособената единица. Тези показатели са важни за анализиране на миналото развитие и за прогнозирането на бъдещото развитие на предприятието.

Информационното осигуряване на финансово-счетоводния анализ се основава на информацията, съдържаща се във финансовите отчети на предприятията. В зависимост от приложимата счетоводна база, предприятията от нефинансовия сектор представят финансов отчет съгласно изискванията на МСС 1 Представяне на финансови отчети, когато прилагат МСС/МСФО, или по СС 1 Представяне на финансови отчети, когато прилагат като база НСС.

Пълният комплект на финансовите отчети по МСС 1 *Представяне на финансови отчети* включва компонентите: отчет за финансовото състояние; отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход; отчет за промените в собствения капитал; отчет за паричните потоци и приложения.

Съставните части на финансовия отчет по СС 1 *Представяне на финансови отчети* включват: счетоводен баланс; отчет за приходите и разходите; отчет за собствения капитал; отчет за паричните потоци и приложения.

Въз основа на данните от счетоводния баланс (по НСС) или от отчета за финансовото състояние (по МСС) се анализират показателите за рентабилност, ефективност и финансова стабилност, както и изменението на финансовия резултат на предприятието след използване на специфични счетоводни решения. По отношение на използваните специфични счетоводни решения, свързани с приложението и промяната на прилаганите счетоводни приблизителни оценки, същите се оповестяват в приложението „Несигурност на приблизителните оценки” към финансовия отчет, където се оповестяват всички направени преценки, за които може да има съмнения, че биха могли да доведат до съществена корекция на балансовата стойност на активите и пасивите на предприятието в следващ отчетен период. Последващите оценки могат да бъдат описани в приложението „Решения” към финансовия отчет, които ръководството е направило, за да се приложи конкретна счетоводна политика, както и които имат значително влияние върху сумите, признати през текущия отчетен период. Провизиите се оповестяват в отделно приложение към финансовия отчет, класифицирани по клас провизии, естество на провизиите, изходящи потоци икономически ползи за уреждане на задължението във времето, елементи на несигурност, размер на възстановяването, балансова стойност на провизиите в началото и края на отчетния период и промените през периода. За корекцията на счетоводните грешки следва да се предостави информация за естеството на грешките (от минал период), сумата на корекцията (ако е практически приложимо за всяка засегната статия от ФО), сумата на корекцията в началото на най-ранния представен предходен период и обстоятелствата, при които е приложена практическата неприложимост за преизчисляване с обратна сила. За подпомагане изготвянето на информацията за годишната данъчна декларация по чл. 92 от ЗКПО е възможно да се изготви отделно приложение към финансовия отчет за натрупаните загуби и реда за тяхното покриване.

4. АНАЛИЗЪТ НА ФИНАНСОВИЯ РЕЗУЛТАТ ПРИ ПРИЛОЖЕНИЕТО НА СПЕЦИФИЧНИ СЧЕТОВОДНИ РЕШЕНИЯ В ПРЕДПРИЯТИЕ ОТ НЕФИНАНСОВИЯ СЕКТОР

Методиката за анализ следва да се откъсне от нейната статичност (база-план-отчет) и да се развива в режим на оптимизация и динамика. Усъвършенстването е както в хоризонтален, така и във времеви и вертикален анализ. Разработването на методологията и методиката на хоризонталния анализ предполага системно обвързване на предварителния, оперативния, оперативно-прогностичния, текущия и последващ анализ.

При анализа се използват разнообразни коефициенти, показващи съотношенията между различни величини, представени в отчета за приходите и разходите и в счетоводния баланс. Печалбата сама по себе си не е достатъчен показател за ефективност. Но съпоставена с капитала или друга база, с която е постигната, тя вече предоставя необходимата информация за ефективността от дейността на предприятието. Финансово-счетоводният анализ обхваща както паричните потоци на предприятието, така и потоците от икономически ползи (изгоди). Акцентът е върху увеличението или намалението на икономическите ползи (изгоди) и по-конкретно влиянието им върху формирането на финансовия резултат, като се използват и показатели, които са изчислени на базата на информация от годишните финансови отчети и приложенията към тях, допълнени с изискуемите допълнителни справки по отношение на приложените специфични счетоводни решения във връзка с определяне на счетоводни приблизителни оценки, включително и провизиране, както и при корекция на счетоводни грешки.

В аналитичната теория и практика са известни различни групировки на показателите, като например абсолютни и относителни, единични и множествени, количествени и качествени и други показатели. Единичен показател са разходите за материали в предприятието, а множествен показател е себестойността

на транспортната услуга. По този начин се създават реални възможности за проследяване функционирането на предприятието в пазарни условия.

Ефективността е основна икономическа категория, явяваща се като отношение на ефекта към вложените ресурси или на размера на вложените ресурси към постигнатия с тях ефект. Стопанската дейност на всяко предприятие е насочена към реализиране на печалба. Когато резултата от стопанската дейност е печалбата, говорим за рентабилност (или доходност). Наличието на положителен финансов резултат не винаги означава ефективна дейност. Печалбата като абсолютна величина не може да измерва доходността на предприятието и поради това тя трябва да се съпостави със съответната база. Основните показатели за рентабилност могат да бъдат систематизирани в следващата таблица (виж таблица 1):

Таблица 1. Показатели за рентабилност

№ по ред	Показатели	Начин на изчисляване	Интерпретация
1.	Икономическа рентабилност (или рентабилност на активите)	Финансов резултат Активи	Способност на предприятието да генерира печалба, използвайки активите, с които разполага. Това е нормата на капитализация на активите и е основен критерий за доходността на предприятието.
2.	Финансова рентабилност (или рентабилност на собствения капитал)	Финансов резултат Собствен капитал	Изразява нормата на капитализация на собствения капитал. Критерий е за пазарната оценка на предприятието и има пряко отношение към инвестиционната и дивидентна политика на предприятието.
3.	Рентабилност на приходите	Финансов резултат Приходи	Показва каква печалба се съдържа в 100 лева приходи. Тя е фактор, от който зависи икономическата рентабилност на предприятието и е критерий за определяне на търговската политика.
4.	Рентабилност на разходите	Финансов резултат Разходи	Показва каква печалба осигуряват всеки 100 лева извършени разходи. Широко се прилага при анализ на ефективността на инвестициите.

Когато следва да се анализира финансовата стабилност на предприятието, могат да се изчислят различни показатели, като например „Коефициент на финансова независимост”, „Коефициент на финансова задлъжнялост”, „Съотношение постоянен капитал – дълготрайни активи”, „Коефициент на финансиране на дълготрайните активи с постоянен капитал”, „Нетен оборотен капитал”, „Коефициент на финансиране на краткотрайните активи с нетен оборотен капитал” и „Ниво на финансов ливъридж”. От изброените ще се спрем само на два основни показателя, чрез които по наше мнение се оценява ефекта от прилагането на специфични счетоводни решения върху финансовия резултат, като част от собствения капитал на предприятието (таблица 2):

Таблица 2. Показатели за финансова стабилност

№ по ред	Показател	Изчислява се по формулата	Интерпретация
1.	Коефициент на финансова независимост	Собствен капитал Пасиви	Показва покритието на привлечения капитал със собствен капитал. Оптималната средна величина трябва да е над 1, а за минимален размер на съотношението може да се приеме една трета, т.е. 0,33.
2.	Коефициент на задлъжнялост	Пасиви Собствен капитал	Дава представа колко привлечен капитал съответства на единица собствен капитал. Трябва да е под 1, т.е. пасивите да са по-малко от собствения капитал.

Съобразно поставената цел при анализа на структурата на капитала и на финансовата стабилност на предприятието, ще се използват само двата показателя, представени в таблица 2. Изследваме поведението на

тези показатели под влиянието на промените във финансовия резултат в резултат на взетите специфични счетоводни решения, като си поставяме следните задачи:

- да се установи връзка между показателите и използването на специфичните счетоводни решения;
- да се вземе под внимание спецификата в конкретния отрасъл от националното стопанство, определена от законодателната рамка и характера на дейността.

В резултат на анализа и на базата на установените взаимовръзки се открояват показателите, които отговарят на определени разграничителни критерии – коефициенти на рентабилността (икономическа, финансова, приходна и разходна), коефициенти за ефективност (на приходите и на разходите) и за финансова стабилност. Например, обобщено информацията за транспортно предприятие, като предприятие от нефинансовия сектор е дадена в таблица 3, на базата на която може да се проследи кои конкретни финансово-счетоводни показатели се използват при изследване на ефекта от приложението на специфичните счетоводни решения върху финансовия резултат на предприятието.

Таблица 3. Отноними финансово-счетоводни показатели

Специфични счетоводни решения относно:	Финансово-счетоводни показатели		Място във финансовия отчет
	Рентабилност	Стабилност	
Ясно разграничими счетоводни приблизителни оценки	Икономическа; Финансова; Приходна; Разходна	Коеф. на финансова независимост; Коеф. на задлъжнялост	Баланс, ОПР/ОВД*, Приложения
Разграничими счетоводни приблизителни оценки при изпълнение на определени условия	Икономическа; Приходна; Разходна	-	Баланс, ОПР, Приложения
Разходи за покриване на провизии	Разходна	-	Баланс, ОПР, Приложения
Счетоводна грешка	Финансова	Коеф. на финансова независимост; Коеф. на задлъжнялост	Проформа отчет, Баланс, ОПР, Приложения

* Отчет за всеобхватния доход

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В резултат на изследването се установява влияние на използваните специфичните счетоводни решения за формиране на финансов резултат върху конкретни показатели от финансово-счетоводния анализ. Необходимо е да се отчита спецификата и характера на дейността на предприятието, за да може да се използват съответните показатели от финансово-счетоводния анализ в случаите, когато се прилагат специфични счетоводни решения, съобразно изискванията на законодателната рамка.

ЛИТЕРАТУРА

- Иванова, Р. (2020). Анализ на рентабилността на активите на предприятието на примера на промишлените предприятия. Издателски комплекс на УНСС. София.
- Иванова, Р. (2015). Анализ на финансовото състояние на предприятието. Издателски комплекс на УНСС. София.
- Касърова, В. (2008). Нов прочит на финансовия анализ от позициите на стойността. Научен ръкопис депозиран в ЦНТБ № 169/2008 г.
- Ковалев, В. (2001). Анализ финансово-хозяйственной деятельности: логика и содержание. Статия, <http://www.buh.ru/document-111>.
- Станева, В., & Петрова-Кирова, М. (2021) Счетоводни стандарти. Приложение за транспортни предприятия. Издателство „Авангард Прима”, София.
- Тимчев, М. (2009). Финансово-счетоводен анализ на годишния финансов отчет на предприятието. Сп. Български счетоводител, бр. 9.
- Чуков, К., & Иванова, Р. (2019). Финансово-стопански анализ. Издателски комплекс на УНСС. София.
- Национален сметкоплан. Национални счетоводни стандарти. Закон за счетоводството. (1999). ФорКом. София.

- Международни счетоводни стандарти (2008). Регламент (ЕО) № 1126/2008 г. на Комисията от 3 ноември 2008 г., публикувани в Официален вестник на Европейския съюз, бр. L 320/29.11.2008 г., посл. изм. бр. L 11/14.01.2021 г.
- Закон за счетоводството. (2015). обн. в ДВ. бр. 95/08.12.2015 г., посл. изм. и доп. в ДВ. бр. 19/05.03.2021 г.
- Закон за корпоративното подоходно облагане. (2006). обн. в ДВ бр. 105/22.12.2006 г., посл. изм. в ДВ бр. 21/12.03.2021 г.
- НСС 13 Показатели за финансово-счетоводен анализ на предприятието. (1998). ПМС № 65/25.03.1998 г., отменен с ПМС № 46/21.03.2005 г.
- НСС 29 Показатели за финансово-счетоводен анализ. (1996). ПМС № 192/01.08.1996 г., заменен с НСС 13 с ПМС № 65/25.03.1998 г.